

lag«, vil det altid stå på en uriaspost under en brydningstid. Måske netop derfor kunne forfatteren godt have vist lidt mere sympati for gamle Bræstrup og hans politikorps, som faktisk alt i alt fik overgangen fra enevælde til fri forfatning til at forløbe forholdsvis problemøst.

Og da historieskrivning aldrig kan eller bør være en blot og bar opremsning af data, men nødvendigvis må bygge på en holdning, er det særdeles påskønnelsesværdigt, at forfatteren bestandig søger at relatere sin skildring til det samfund, som det københavnske politi nu engang levede og virkede i. Vel har han den smukkeste »demokratiske-social« indstilling; men ikke blot er de ofte lidt langtrukne historiske baggrundsrids ret upræcise, for ikke at sige lejlighedsvis direkte fejlagtige; hans »personlige« stillingtagen til såvel Estrup som Påskekrisen (oma. fortidige problemer) turde være groft ahistoriske, i hvert fald de fleste læsere komplet ligegyldig.

Nok er værket smukt opsat og gennemillustreret (om end med en ofte forbløffende mangel på korrespondance mellem tekst og billede); det vil utvivlsomt som festskrift kunne være til såvel trøst som inspiration for dets udvalgte »målgruppe«, den menige politimand (for hvem forfatteren holder Møllerup op som ideal); men det er næppe af større interesse uden for denne kreds.

*Troels Dahlerup*

Beth Grothe Nielsen: *Læfærdige Qvindfolk – om Gisle Nielsdatter og andre barnemordersker*. (Delta, 1982). 235 s., ill.

Hor, kvindeundertrykkelse og fortidsvankundighed har alle dage udgjort et godt og salgbart stof, og denne præsen-

tation af en licentiatafhandling fremtræder i en nydelig illustreret form, idet man formentlig ikke skal laste forfatteren for omslagets markskrigeriske reklametekst.

Her får vi en grundig gennemgang af ialt 89 retssager fra 18. århundrede om »barnemord« (dvs. fødsel i dølgsmål med barnets død til følge); men selv om der til slut er et udmærket register over samtlige sager, giver de emneopdelte kapitler næppe læseren den letteste indgang. Ikke mindst møder vi tit og ofte først et dictum (således s. 26, at lejermålsbøderne udgjorde en god indtægt for herskabet), som derpå hen ad vejen i betydelig grad modificeres (f.eks. s. 50 o.o., at sagsomkostningerne påhvilede den påtalepligtige, eller s. 116 o.o., at netop disse kvinder gerne var subsistensløse).

Og når vi hører, at det akkusatoriske retsprincip kun tillod underretten at tage stilling til de af parterne fremsatte beviser og påstande, erfarer vi dog sidenhen, at netop overretten kunne hjemvise en sag til bedre oplysning. Tilsvarende finder vi (s. 94) den overraskende påstand, at flertallet af kvinderne var døtre af fæstebønder; sidenhen dog rettet til, at de tilhørte tyendeklassen.

Indledningsvis oplyses vi om, at en kvinde 1588 dømtes til bålet for at have druknet sit nyfødte barn; og da netop bålstraffen klart indicerer en (oprindeligt) kirkelig praksis, forekommer det mig en noget tvivlsom påstand, at retsudviklingen frem til Danske Lov gik i stedse strengere retning, og det så meget mere, som bemærkningen (s. 26), at 1617-forordningen forenede gejstlig og verdslig straf for lejermål, åbner for den (hidtil vist nærmest oversete) mulighed, at de (NB i verdslig ret) tilsyneladende mere rigoristiske straffe mindre var en egentlig nydannelse end en udfyldning af det tomrum i positiv ret,

som reformationen 1536 medførte (i stedet får vi nok engang den gamle travet om, at kirkens »socialforsorg« bortfaldt ved reformationen).

Langt mere perspektiv er der i tesen om, at de rigoristiske straffe tænkeligt stod i forbindelse med, at det langt op i forrige århundrede kun var de færreste, der blev pågrebet (og dermed dømt). At der således for perioden 1719 til 1805 alene synes at være de her gennemgåede 89 sager peger i denne retning, selv om det i almindelighed ret lave antal illegitime fødsler på landet (H.C. Johansen) antyder en strengere seksualkodeks' ret betydelige indflydelse.

Først et stykke ind i bogen bliver man klar over, at den undersøgte periode bestemt ikke udgør en helhed, men tværtimod rummer betydelige ændringer. Ganske vist stod Danske Lovs straffebestemmelser urokkede frem til 1866; men i praksis foregik der en omfattende række benådninger og strafmildelser. Bl.a. konstaterer vi, at samtlige dødsdomme i disse sager fra 1753 sendes til kgl. majestæt (og samtidig oprettes nu vajsenshus, fødselsstiftelse o.m.). Det turde være særdeles ønskeligt engang at få en nøjere undersøgelse af Kancelliets voksende indflydelse i de godt 100 år før 1866-loven, hvor domstolene fortsat var bundet til lovens klare ord, hvorfor administrationen lagde en (med tiden stedse mildere) praksis.

Men var forordningen af 14/10 1763 (ikke 1767, som det står s. 152) om alimentationsbidrag ikke en indskærpelse (evt. genoplivelse) af ældre sædvane? Og det (her s. 85) omtalte reskript af 1768 angår vel specielt »melankolske kvinder«, der i religionsvanvid begår (egentlig) barnemord, jfr. den s. 90 nævnte forordning af 1767 (samt Mogens Klitgaard: Ballade på Nytorv).

Der er ingen tvivl om, at denne stof-

mættede bog giver en solidere begrundet fremstilling af denne side af 18. århundredes lov og ret, end vi før har besiddet. Men idet forfatteren har givet et udmærket resumé (i Fortid og Nutid 1981), og da selve licentiatafhandlingen (i stencilform) kan rekvireres på Kriminalistisk Institut, er det svært at se noget påtrængende behov for denne udsendelse i bogform, da den dog i alt væsentligt bekræfter (og sandelig også uddyber) Georg Hansens betydeligt lettere tilgængelige fremstilling (af 1957, ikke – som her s. 85 – 1947).

*Troels Dahlerup*

Sigurd Schoubye: *Sønderjysk sølv*. (Historisk Samfund for Sønderjylland, 1982). 232 s., ill.

Med bogen »Sønderjysk sølv« foreligger den første landsdelsbeskrivelse af guldsmedehåndværket i Danmark. Den er et resultat af Sigurd Schoubyes mangeårige banebrydende arbejde med landsdelens sølv.

Det geografiske område, den behandler, er den del af Danmark, som indtil 1864 udgjorde en del af hertugdømmet Slesvig, og som omfatter fire købstæder: Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa, samt godt 100 flækker og sognebyer. Det er således primært den politiske udvikling og grænsedragningen i 1920, der har defineret bogens emne og ikke specielt materialets karakter.

Den beskæftiger sig fortrinsvis med tiden ca. 1700 til 1900, lavtidens sidste periode, hvori overleveringen om fagets produktion og det arkivalske materiale er nogenlunde betydeligt. I den koncentrerede indledning gøres der rede for fagets stilling: Enhver svend måtte, før han kunne blive selvstændig mester, i mindst tre år arbejde ude og